

Formen

Gagaku-stykker er typisk opbygget af en indledning, en hoveddel og en afslutning (se figur 129). De nærmere detaljer afhænger af hvilket delrepertoire, der er tale om.

Kangen-repertoire indledes almindeligvis med et forspil, **netori** i fri rytme, hvor kun få instrumenter spiller ad gangen. I **netori** spiller kun lederne af de forskellige sektioner af orkestret. Som regel starter **shō**, derefter **hichiriki**, derefter **ryūteki** og **kakko** og til sidst **biwa** og **koto**. **Netori** tjener til at sætte stemningen for den **modus** musikken spilles i, og der spilles kun én **netori**, hvis de følgende stykker er i samme **modus**. Hvis der kommer et stykke i en anden **modus** spilles en ny **netori**.

Efter **netori** starter selve kompositionen. Det første afsnit vil vi her kalde indføringen. Her indledes altid med **ryūteki** alene frem til det første **kakko**-slag. Herefter sætter slagtojsinstrumenterne ind. Rytmen er på dette tidspunkt ganske diffus, men efter (oftest) fire takter, begynder **hichiriki**, to takter senere første **biwa**, to takter senere første **koto**, to takter senere anden **biwa** og to takter senere anden **koto**. Med disse forskudte indsatser stabiliseres rytmen mere og mere, frem til at musikken når til det afsnit, vi vil kalde hoveddelen hvor alle spiller. I hoveddelen sker en gradvis og (intenderet) næsten umærkelig acceleration, som fortsætter indtil afslut-

124

Biwa (124) – en tung og korthalset lut. Forfaderen til instrumentet er den arabiske 'ud og den kinesiske pipa. Bagsiden er helt flad og placeret tæt på forsiden, så resonansrummet ikke er særlig dybt. Biwaen har fire strenge, fire bånd og et omfang på ca. 20 toner (set i forhold til en spansk guitars ca. 44 toner). Den spilles med et stort plekter. Biwaen stemmes efter hvilken **modus**, musikken spilles i. I **gagaku** spilles biwaen med på de vigtige meloditoner evt. med forslag. Der kan også spilles akkorder. (© Lorenzo Mascherpa)

Koto (so no koto) (125) – en brætciter med 13 strenge. Den er ca. 1,80 meter lang, og musikeren

125 126

spiller på strengene med plektre fastgjort til tre fingre på højre hånd. Med venstre hånd trykkes strengene ned, tonehøjden afhænger af hvor hårdt strengen trykkes ned. Lige som **biwaen** stemmes **kotoens** strenge efter hvilken **modus** musikstykket spilles i. Man stemmer instrumentet ved at flytte små broer placeret under strengene - i **gagaku** stemmes den altid **pentatont**. **Kotoen** betoner melodien toner, men har samtidig også en vigtig rytmisk funktion. Afhængig af hvilket **gagaku**-repertoire der er tale om, findes der forskellige former for **koto**-typer: 'Gakusō', 'so', **koto** eller 'wagon'. (© Musikmuseet - Musikhistorisk Museum & Carl Claudius' Samling)

Shōko (126) – en lille gong ophængt i et stativ. Den anslås med to lange tynde stokke med en lille hård kugle på spidsen, som giver en skarp præcis lyd. Musikeren spiller enten enkeltslag eller dobbeltslag. Efter anslaget føres stikken ned til **shōkoens** rand, så lyden dæmpes. **Shōko** spiller ofte enkeltslag på ét-slaget i hver takt og dobbeltslag på hver fjerde takt. Den er på denne måde med til at markere den rytmiske cyklus – de **kolotomiske** mønstre. (© Nihon gagaku kai)

127

Kakko (127) – en lille tøndeformet tromme som hviler på et stativ. Den spilles af orkestrets leder, og der anvendes tre typer slag: Et enkelt slag med højre hånd, en langsom, men accelererende hvirvel spillet med venstre hånd, og en tilsvarende hvirvel slået med begge hænder. (© Nihon gagaku kai)

Taiko (128) – en stor flad tromme med to skind, hængende i et stativ. I **kangen** anvendes den mindre udgave – 'gakudaiko', i

128

bugaku anvendes den kæmpestore udgave 'dadaiko', på op mod to meter i diameter (inkl. udsmykning). Der anvendes to typer slag: et svagere venstrehåndsslag og et kraftigere med højre hånd. Som regel følger de to slag efter hinanden i to pulsslags afstand. De to slag vender regelmæssigt tilbage efter fire eller otte takter – og er derved med til at markere den rytmiske cyklus. (© Rembrandt Wolpert)